

Αθήνα, 01 Νοεμβρίου 2000

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ανάπτυξη και Ανεργία: Προοπτικές

Η μελέτη της ανεργίας ως κοινωνικού προβλήματος δεν έχει αξία μόνο διότι επιτρέπει την διάγνωση των αιτιών της στην ιστορική τους διάσταση. Έχει, επίσης, αξία διότι φωτίζει την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει σχετικώς η οικονομική πολιτική, ώστε το μεγάλο και επώδυνο αυτό κοινωνικό πρόβλημα να αντιμετωπισθεί με μακροπρόθεσμη προοπτική· προοπτική απηλλαγμένη από τους επηρεασμούς που πηγάζουν από την αναπόφευκτη συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί, με ενδεχόμενη συνέπεια, είτε την διαίωσή του, είτε την δημιουργία εμποδίων στην μελλοντική οικονομική πρόοδο. Η ανεργία, δυστυχώς, ανήκει στα προβλήματα που συχνά αντιμετωπίζονται με βραχυπρόθεσμη προσέγγιση, η οποία συνεπάγεται σπατάλη πόρων και χρόνου και επιλογές μειωτικές της ανεργίας κατά μη βιώσιμο τρόπο.

Το ΙΤΕΠ, στα πλαίσια των καταστατικών του σκοπών, οι οποίοι εκτείνονται και σε μελέτη των γενικότερων οικονομικών προβλημάτων της οικονομίας, παραδίδει σήμερα στη δημοσιότητα σχετική με την ανεργία μελέτη, η οποία φωτίζει σημαντικές πλευρές του προβλήματος και αυτονόητα παρέχει βάση για δημιουργικούς προβληματισμούς.

Στην ιστορική διάσταση του φαινομένου η μελέτη καταλήγει σε μακρά σειρά διαπιστώσεων τόσο σε μικρο-επίπεδο όσο και σε μακρο-επίπεδο, οι σημαντικότερες των οποίων είναι:

- (α) Κατά την περίοδο από το 1960 και εντεύθεν το επίπεδο της ανεργίας στην Ελλάδα ήταν ουσιαστικώς πάντοτε μεγαλύτερο του 10%. Οι σχετικοί υπολογισμοί δίνουν για τα έτη 1974, 1980 και 1990, ποσοστά 15%, 16% και 13% αντιστοίχως.
- (β) Κατά την εικοσαετία 1960-80 η αύξηση της παραγωγικότητας εξηγεί το σύνολο της αυξήσεως της παραγωγής, η οποία βρέθηκε σε πρωτοπορία διεθνώς.
- (γ) Η μεγάλη αύξηση της μέσης παραγωγικότητας της οικονομίας είχε καταστήσει τις μεταβολές του εργατικού δυναμικού δεσπόζοντα προσδιοριστικό παράγοντα του μεγέθους της ανεργίας.

- (δ) Οι οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων 15-20 ετών, και κυρίως των τελευταίων 10 ετών, καθιστούν πρόδηλο ότι είναι μη ρεαλιστικό να συναρτήσουμε το μέλλον της οικονομικής αναπτύξεως και της απασχολήσεως με τις εμπειρίες της περιόδου 1960-1980.
- i. Κατά την περίοδο 1975-98 η εισροή εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό, παλιννοστούντων και μη, υπερέβη το 1.000.000 ατόμων. Το απόθεμα δε αυτό είναι απίθανο να ακολουθήσει αντίστροφη πορεία.
 - ii. Οι αναπτυξιακές δυνατότητες έχουν συρρικνωθεί κατά μη ευχερώς αναστρέψιμο τρόπο. Το υψηλό ποσοστό αποταμιεύσεως, το φθίνον μερίδιο των μισθών στο εθνικό εισόδημα και το πλέγμα μέτρων προστασίας κατά του εξωτερικού ανταγωνισμού, η εργασιακή πειθαρχία και παραγωγική εγρήγορση δεν αποτελούν πλέον στοιχεία του αναπτυξιακού περιβάλλοντος.
 - iii. Η απασχόληση εκατοντάδων χιλιάδων αλλοδαπών σε συνθήκες, επίσης, εκατοντάδων χιλιάδων γηγενών ανέργων υπογραμμίζει την ύπαρξη βαθυτάτης διαστάσεως μεταξύ αναγκών της παραγωγικής διαδικασίας σε εργατικό δυναμικό και καταλληλότητας και διαθεσιμότητας του ανέργου εργατικού δυναμικού. Το τελευταίο αποτελεί σοβαρό πρόβλημα και είναι ενδεχόμενο να προκαλέσει στο μέλλον υψηλό ποσοστό ανεργίας σε συνθήκες στενοτήτων στην αγορά εργασίας.
- (ε) Το υψηλό ποσοστό των αυτοτελώς εργαζομένων και το συγκριτικώς χαμηλό ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό, θα εξακολουθήσει στο μέλλον να τροφοδοτεί την ανεργία ακόμη και σε συνθήκες σταθερού εργατικού δυναμικού.
- (στ) Το γενικό συμπέρασμα των ανωτέρω διαπιστώσεων δεν εμφανίζεται καθόλου αισιόδοξο για το μέλλον, αν υποθέσουμε ότι το εργατικό δυναμικό στο μέλλον θα αυξάνεται, έστω και κατά το ήμισυ του ποσοστού με το οποίο αυξανόταν κατά τα τελευταία χρόνια.

Από τη σύγκριση των μικροχαρακτηριστικών των ανεργίας μεταξύ Ελλάδος και λοιπών χωρών της ΕΕ-15 προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι η Ελλάδα

- (α) εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό ανέργων στην ομάδα ηλικιών 15-24,
- (β) παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό ανέργων στο κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσως (6,7% έναντι 12,6% της ΕΕ),
- (γ) έχει το υψηλότερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων (45,7% έναντι 17,1% της ΕΕ),
- (δ) είναι ουραγός στην προσπάθεια αναβαθμίσεως του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού (1% έναντι 7,3% της ΕΕ), ιδιαιτέρως δε στους τομείς του τουρισμού και της Δημόσιας Διοικήσεως,

- (ε) έχει τη χαμηλότερη σχέση «εργατικό δυναμικό / πληθυσμός» που υποδηλώνει ύπαρξη αφανών αποθεμάτων ανεργίας.

Καθ' όσον αφορά στην αναπτυξιακή προοπτική και την πιθανή εξέλιξη της ανεργίας, η ανάλυση έδειξε τα ακόλουθα:

- (α) Τα μεγέθη βασικών αναπτυξιακών παραμέτρων, ροπή προς αποταμίευση και οριακός κεφαλαιακός συντελεστής, έχουν διαμορφωθεί σε επίπεδα που δεν επιτρέπουν αισιόδοξη προοπτική όσον αφορά στην πραγματική σύγκλιση της οικονομίας. Με εύλογες παραδοχές ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας μέχρι το 2010 εκτιμάται ότι δυσχερώς θα υπερβεί το 3,5%.
- (β) Ο ανωτέρω ρυθμός ανάπτυξης είναι πιθανόν να μειώσει βαθμιαίως μέχρι το 2010 το ποσοστό της ανεργίας πλησίον του 5% επί του εργατικού δυναμικού.
- (γ) Η εξέλιξη αυτή ενόψει μειώσεως του εργατικού δυναμικού από την πλευρά της φυσικής αυξήσεως του πληθυσμού επισημαίνει ότι το εργατικό δυναμικό ενδέχεται να καταστεί από το 2010 και πέρα, εξίσου με την αποταμίευση, περιοριστικός παράγων της ανάπτυξης.
- (δ) Ωστόσο, οι υπάρχουσες αβεβαιότητες είναι μεγάλες και επιβάλλουν υιοθέτηση στρατηγικής ανάπτυξης, η οποία να αυξάνει την πιθανότητα επιταχύνσεως του ρυθμού ανάπτυξης και αυξήσεως της απασχολήσεως. Εν προκειμένω, επιβάλλεται ο εντοπισμός των κλάδων που συγκεντρώνουν τις σχετικές προϋποθέσεις και η παντοιοτρόπως ενίσχυση τούτων. Τέτοιοι κλάδοι είναι κατεξοχήν ο τουρισμός και ορισμένοι άλλοι κλάδοι, βασικώς, υπηρεσιών.
- (ε) Αν και η πιθανή ευνοϊκή επίπτωση από αλλαγή στις δομές, την οργάνωση και την τεχνολογία έχει ενσωματωθεί στον κεφαλαιακό συντελεστή, τυχούσα μεγαλύτερα επίπτωση θα επηρεάσει θετικά την ανάπτυξη (παραγωγικότητα) αλλά όχι και την απασχόληση και την ανεργία.
- (στ) Η επί δεκαετίες εμμένουσα αδράνεια των παραγωγικών δυνάμεων που αιτιάζει και τον χαμηλό ρυθμό αυξήσεως της παραγωγικότητας προβληματίζει έντονα, και θα απαιτήσει κοινωνική αφύπνιση και ενεργό παρέμβαση από πολλές πλευρές για να αποφευχθούν δυσάρεστες εκπλήξεις· δηλ. να αυξάνεται η παραγωγή με την βοήθεια του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού και η ανεργία να μένει αμετάβλητη. Η κοινωνία μας, ως μέσος όρος, πάσχει από αυτό που έφερε στην επιφάνεια η περίπτωση του προσφάτου ανθρωποκτόνου ναυαγίου. Εκατοντάδες χιλιάδες πλοίαρια, μικρές Σάμινες, προσαράζουν καθημερινά, αλλά περνούν απαρατήρητα, καταγραφόμενα απλώς από τις στατιστικές ως ανεργία, χαμηλή παραγωγικότητα και βραδεία ανάπτυξη.

Η ελληνική οικονομία, ασφαλώς, δεν είναι Σάμινα. Πάντως, έχει πεπαλαιωμένο σκαρί και αδιάφορο και ανεπαρκώς εκπαιδευμένο πλήρωμα.

- (ζ) Οι δυνατότητες προσαρμογής της παραγωγικής διαδικασίας, ώστε να ανταποκρίνονται στις γνώσεις και δεξιότητες του εργατικού δυναμικού είναι εκ των πραγμάτων περιορισμένες. Είναι το εργατικό δυναμικό και το εκπαιδευτικό σύστημα που οφείλουν να συμβιβασθούν με το αναπόφευκτο και να υποταχθούν στις αδυσώπητες απαιτήσεις της αγοράς.
- (η) Η κινητοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων για ταχύτερη ανάπτυξη θα απαιτήσει παρεμβάσεις σε πολλά μέτωπα:
- την μεταναστευτική πολιτική
 - την εργασιακή πολιτική
 - την εκπαιδευτική πολιτική, και
 - την δημοσιονομική πολιτική

Στο σημείο αυτό, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- (i) Αποφυγή πάση θυσία μείωσης του κανονικού χρόνου εργασίας ενόψει της προβλεπόμενης μακροπροθέσμου εξελίξεως του εργατικού δυναμικού και του μη αναστρεψίμου ενδεχομένης σχετικής ρυθμίσεως.
- (ii) Βαθμιαία απελευθέρωση και μείωση του κόστους των απολύσεων και καθορισμός της αμοιβής της εργασίας από τις δυνάμεις της αγοράς.
- (iii) Τα θέματα υπερωριακής απασχολήσεως, υπερεργασίας και τα της αμοιβής αυτών να αφεθούν στην διακριτική ευχέρεια της επιχειρήσεως.
- (iv) Μείωση της φορολογίας και δραστική μείωση των κυβερνητικών δαπανών. Η μείωση της φορολογίας αυξάνει την ιδιωτική ροπή προς αποταμίευση, η δε μείωση των κρατικών δαπανών επιτρέπει την μείωση του εμμέσου κόστους εργασίας στους κλάδους χαμηλής παραγωγικότητας απ' όπου αναμένεται να προέλθει ανάπτυξη και μείωση της ανεργίας.
- (θ) Η καταπολέμηση της ανεργίας, στην στρατηγική της διάσταση, πρέπει να στοχεύει στην αύξηση βιώσιμης απασχολήσεως. Η διάθεση πόρων με άμεσο στόχο την ανεργία συνιστά σπατάλη πόρων και συνεπάγεται μακροβιότητα για την ανεργία. Όλες οι παρεμβάσεις που θέτουν όρους απασχολήσεως ως προϋπόθεση οποιασδήποτε ρυθμίσεως ευνοούσας την ανάπτυξη, είτε πρόκειται για επιχορήγηση, είτε για χορήγηση αδείας κτλ., αντιστρατεύονται, τελικώς, προς την ανάπτυξη και την μακροπροθέσμως βιώσιμη μείωση της ανεργίας.